Seznam prioritních invazních druhů pro ČR
Vědci z Botanického ústavu spolu s kolegy z dalších institucí sestavili seznamy významných nepůvodních invazních druhů rostlin a živočichů, které budou podkladem pro jejich další regulaci.

Invazní druhy, zavlékané lidmi mimo oblast svého původního výskytu, jsou příčinou mnoha environmentálních a socio-ekonomických problémů. Snižují biodiverzitu, produkují alergenní pyl, nebo přenášejí choroby člověkem chovaných zvířat a pěstovaných rostlin. Protože ne všechny zavlečené druhy mají negativní vliv a vnímání „škodlivosti“ se liší podle toho, koho se problém týká (např. ochranáři, lesníci, rybáři, zemědělci), je nutné rozdělit nepůvodní druhy na ty, které neškodí, škodí občas či jen lokálně, a ty, jejichž přítomnost je nežádoucí vždy a všude. Na žádost MŽP ČR a primárně pro účely ochrany přírody začala již v roce 2013 skupina vědců pracovat na robustním systému klasifikace zavlečených druhů rostlin a živočichů a na jeho základě v loňském roce sestavila seznamy druhů určených pro management. Zadání vycházelo ze Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR pro roky 2005–2015 a s předstihem reagovalo na aktivitu Evropské komise, která vedla k vytvoření nového legislativního předpisu (Nařízení EP a Rady č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů).

Jan Pergl z Botanického ústavu AV ČR, který tuto skupinu vedl, říká: "Pravidla prioritizace jednotlivých druhů musí být dostatečně obecná, aby bylo možno klasifikovat zároveň rostliny i živočichy, zároveň však musí brát v potaz jejich odlišné invazní chování, aktuální rozšíření, charakter invadovaných stanovišť, možnosti likvidace a managementu, ale musí také brát ohled na jednotlivé zájmové skupiny."

Vlevo: Jihoamerickou nutrii říční (*Myocastor coypus*), kterou lidé s oblibou krmí, najdeme na březích téměř všech řek v ČR. Je jedním z hodnocených druhů, pro který je navrhován stratifikovaný přístup a zařazení do černého seznamu. Foto: J. Pergl

Vpravo: Trnovník akát (*Robinia pseudoacia*) a kustovnice cizí (*Lycium barbarum*) jsou v chráněných územích hrozbou, ale v intravilánu měst a obcí mohou být za určitých podmínek tolerovány, proto navrhujeme stratifikovaný přístup managementu. Foto: J. Pergl

Navržené schéma je založeno na čtyřech základních kritériích: charakteru výskytu těchto druhů v krajině (druhy úmyslně vysazované vs druhy se spontánním rozšířením), jejich vlivu na přírodu, vlivu na lidské aktivity (zdraví, ekonomiku) a na managementových možnostech. Právě poslední kritérium je velmi důležité – management, tedy přístup k jednotlivým druhům a způsob případných zásahů vůči nim, se totiž může pohybovat od kompletní eradikace doporučované třeba pro výjimečně problematické druhy jako je ambrozie, bolševník, norek americký, mýval nebo kleštík zhoubný způsobující varroázu, přes stratifikovaný přístup, kdy je z hlediska efektivity vynaložených prostředků vhodné zasahovat jen někde ve vybraných

cenných biotopech nebo určitých oblastech, až po úplnou toleranci. Stratifikovaný přístup je důležitý zejména u ekonomicky využívaných druhů či druhů, které jsou v ČR již velmi rozšířeny. Tolerance je u některých druhů nejrozumnějším přístupem. Petr Pyšek z téhož ústavu, který celou studii zaštiťoval, dodává: „Nemá smysl vynakládat obrovské finanční částky do omezování druhů, které nemají významný škodlivý vliv jen kvůli tomu, že jsou v ČR nepůvodní“.

Invaze slunečnice topinamburu (*Helianthus tuberosus*) se často přehlíží, přestože tato severoamerická rostlina ve vhodných podmínkách tvoří rozsáhlé, téměř monokulturní porosty. Druh přitom byl a stále často je pěstován pro okrasu a užitek. Proto je pro tento druh doporučován také stratifikovaný přístup. Jednotlivé rostliny najdeme velmi často také v okolí skládek a cest. Foto: J. Pergl

Na seznamu se podíleli odborníci z řady vědeckých institucí, což umožnilo zahrnout širokou škálu organismů. Ve výsledku jsou hodnocené druhy bez ohledu na to, zda se jedná o rostlinu nebo živočicha, rozděleny do tzv. černého, šedého a varovného seznamu. Černý seznam, obsahuje druhy s výrazným vlivem na životní prostředí. Šedý seznam zahrnuje druhy, jejichž vliv je menší, ale nikoliv zanedbatelný a jejichž omezování má v určitých podmínkách smysl. V černém seznamu je nyní 78 rostlin a 39 živočichů, v šedém seznamu 47 rostlin a 16 živočichů. Dále byl sestaven tzv. varovný seznam druhů, o kterých je známo, že mohou působit velké škody, ale ještě na území ČR nejsou, nebo jsou zatím jen v kultuře.

„Předložené seznamy nejsou a nemohou být ze své podstaty konečné, protože invaze jsou velmi dynamickým procesem. Seznamy proto odrážejí současný stav a bude třeba je dle potřeby v budoucnosti doplňovat a upravovat,“ zdůrazňuje Jan Pergl. Jan Šíma z MŽP ČR dodává: “Vytvořený seznam je důležitým podkladem pro orgány ochrany přírody, jelikož na jeho základě budou stanovovány priority v v dalším managementu invazních druhů. Zároveň však bude nutné seznam udržovat aktuální a v rámci priorit zohledňovat i nové legislativní požadavky atp.“

Jan Pergl, Jiří Sádlo, Adam Petrusek, Zdeněk Laštůvka, Jiří Musil, Irena Perglová, Radek Šanda, Hana Šefrová, Jan Šíma, Vladimír Vohralík, Petr Pyšek (2016) Black, Grey and Watch Lists of alien species in the Czech Republic based on environmental impacts and management strategy. – NeoBiota 28: 1–37

doi: 10.3897/neobiota.28.4824

http://neobiota.pensoft.net/articles.php?id=4824

Kontakt: Jan Pergl, Botanický ústav AV ČR, Průhonice, e-mail: pergl@ibot.cas.cz, Tel. 271015236